

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 7516/12

לפני: כבוד השופט י' דנציגר
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט א' שהם

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו
כבית משפט לנוער, מיום 9.9.2012, בת"פ 2345-07-12
שניתן על ידי כב' השופט י' כהן

תאריך הישיבה: כ"א באב התשע"ג (28.7.2013)

בשם המערער: עו"ד רונן אביב

בשם המשיבה: עו"ד תמר פרוש

בשם שירות המבחן לנוער: גב' שלומית מרדר

פסק-דין

השופט א' שהם:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי לנוער בחיפה, בת"פ 2345-07-12, מיום 9.9.2012, שניתן על-ידי כב' השופט י' כהן.

המערער, יליד 13.7.1994 שהיה קטין במועד ביצוע העבירה, הורשע, על-פי הודאתו, בעבירה של שוד, לפי סעיף 402(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). בעקבות הרשעתו בדין, גזר בית משפט קמא על המערער 3 שנות מאסר לריצוי בפועל בניכוי תקופת מעצרו; ושנת מאסר על-תנאי למשך שנתיים, לכל יעבור עבירה הכרוכה בשליחת יד ברכושו של הזולת.

המערער מלין על חומרת עונש המאסר שנגזר עליו, ומכאן הערעור.

עובדות כתב האישום שהוגש נגד המערער

2. בכתב האישום נטען כי, ביום 27.6.2012 בשעות הצהריים, הגיע המערער לסניף בנק הדואר בקריית חיים, כשבידו תיק ובתוכו מצית בצורת אקדח (להלן: אקדח הדמה). המערער נכנס לתוך הסניף, כשהוא רעול פנים, הוציא את אקדח הדמה מהתיק וצעק "זה שוד, אף אחד לא לזוז", תוך שהוא מנפנף באקדח. המערער ניגש אל דלפק הקבלה, שמעברו ישבה הפקידה ע.ז. (להלן: המתלוננת) והורה לה למסור לידיו את כל הכסף שברשותה, כשהוא מחזיק באקדח הדמה בידו. מפאת פחדה מהמערער, השליכה המתלוננת לעבר המערער חלק מהכסף שהיה בקופת הסניף, אך המערער לא הסתפק בכך ודרש כסף נוסף מהמתלוננת, והיא מסרה לו סכומי כסף נוספים שהיו בקופה. המערער אסף מהרצפה את הכסף שהושלך לעברו והכניסו לתיקו, ובסה"כ מדובר בסכום של 3,900 ₪. המערער יצא מהסניף רק לאחר שהמתלוננת הראתה לו כי הקופה ריקה, "ונמלט מהמקום בריצה".

3. לא היתה מחלוקת בין הצדדים כי זמן קצר לאחר ביצוע השוד, אותר המערער ואף הוביל את השוטרים שעצרו אותו, אל המקום בו החביא את תיקו ובו שלל השוד.

גזר דינו של בית משפט קמא

4. קודם שהחליט להרשיע את המערער בעבירה שיוחסה לו, עמד בית משפט קמא על האמור בתסקיר מבחן שניתן אודותיו. מהתסקיר עולה כי מדובר במי שהוצא בגיל צעיר ממשמורת הוריו, מאחר שהם לא היו מסוגלים לספק את צרכיו. המערער עבר להתגורר בפנימייה ובאותה תקופה התגרשו הוריו. בשלב מסוים, החליט המערער לעזוב את הפנימייה והחל להיות מעורב בביצוע מעשים פליליים, ואף נטל חומרים פסיכו-אקטיביים. מתסקיר המבחן עולה כי המערער אינו מעוניין בשיקום, כאשר "שהותו בכלא נתפסת כנוחה ביחס לאלטרנטיבות טיפוליות אשר [המערער] מבין כי הן כרוכות בהשקעה ומאמץ מצדו".

לפיכך, אין בתסקיר כל המלצה טיפולית בעניינו של המערער.

5. בית משפט קמא ציין בגזר דינו כי עבירת השוד הינה עבירה חמורה, שהמחוקק קצב בצידה 14 שנות מאסר. כמו כן, עמד בית המשפט על הפגיעה הקשה, שמסבה עבירת השוד, לבטחון האישי של האזרחים ולחברה בכללותה. בנוסף, הדגיש בית

המשפט את הצורך להגן על "פקידי בנק וסוכני דואר, אשר בתקופה האחרונה הפכו להיות קורבן תדיר למעשי שוד".

בית משפט קמא קבע כי נסיבות ביצוע העבירה, שלא היתה כרוכה בשימוש בנשק חם, "מצדיקות הטלת עונש מאסר לתקופה שבין 4 ל-6 שנים". לצד הקולא זקף בית משפט קמא לזכותו של המערער את גילו הצעיר; העדר הרשעות קודמות; הודאתו המיידית באשמה; ונסיבות חייו הקשות. לפיכך, החליט בית המשפט להטיל על המערער עונש המצוי "ברף הנמוך של המסגרת הנ"ל". בית משפט קמא הוסיף כי בחן את האפשרות לסטות לקולא מהרף הנמוך, אך הגיע למסקנה כי אין מקום לעשות כן, משום שהמערער "לא הביע נכונות להשקיע את המאמץ הדרוש בתהליך טיפולי שיקומי".

לאור האמור, גזר בית משפט קמא על המערער את העונש המפורט בפסקה 1 לעיל.

תסקיר מבחן משלים

6. לקראת הדיון בערעור, ביקשנו משירות המבחן לנוער להמציא לנו תסקיר מעודכן בעניינו של המערער. מהתסקיר, מיום 22.7.2013, עולה כי מאז גירושי הוריו, ניתק המערער כל קשר עם אמו והוא מצוי בקשר מסוים עם אביו, שאינו עובד ונסמך כלכלית על משפחת המוצא שלו. בתקופת שהותו בכלא, החל המערער להשתתף "בקבוצת טיפול ראשונית" שהתמקדה בסיבות למאסרו, יחסו של המערער לעבירה ולקחים מהסתבכותו בביצועה. הוא אמר להשתתף בקבוצה שמטרתה לקחת אחריות על העבירה, ולאחר מכן בקבוצת שליטה בכעסים. לדברי המערער, הוא מעוניין, כיום, להשתקם ולאחר שחרורו מהכלא, ברצונו ללמוד את מקצוע הטבחות. המערער שולל שימוש בסמים בין כותלי הכלא, ובדיקות השתן שלו נמצאו נקיות.

המערער טען כי ביצע את העבירה כאשר היה במצב של "איבוד שיקול הדעת", לאחר שהושפע לרעה מחברים שליליים. קצין המבחן התרשם כי המערער מקבל אחריות על העבירה אך "מדבר עליה בצמצום ועדיין משייך חלק מהאחריות לגורמים חיצוניים כמו השפעת חבריו עליו".

צוין בתסקיר, כי שירות המבחן לנוער לא בא, בעבר, בהמלצה טיפולית בעניינו של המערער, מאחר שהלה העדיף לרצות עונש מאסר על-פני השתלבות בתהליך טיפולי. מאז שניתן גזר הדין בעניינו, חל שינוי מסוים בגישתו של המערער בנושא זה,

הגם שמדובר בשינוי "ראשוני ומינורי", ולעמדת שירות המבחן, יש מקום לבחון שינוי זה "לאורך זמן". לפיכך, הומלץ לדחות את ההכרעה בערעור למועד "רחוק יותר", על מנת שניתן יהיה להתרשם ממידת השינוי ושיתוף הפעולה הטיפולי מצידו של המערער.

הערעור על חומרת העונש

7. בערעור על גזר הדין, הושם הדגש על היותו של המערער קטין במועד ביצוע העבירה ועל נסיבות חייו הקשות. עו"ד רונן אביב, בא כוחו של המערער, ציין כי במהלך אירוע השוד לא הופעלה אלימות פיזית מצד המערער, ואיש מהמעורבים לא נפגע. המערער נעצר זמן קצר לאחר השוד, הודה מיידית בביצוע העבירה, והסגיר את שלל השוד. עו"ד אביב הוסיף וטען, כי המערער עשה שימוש "באקדח צעצוע", ולא נגרם כל נזק כתוצאה ממעשיו. נטען בנוסף, כי לא היה מקום להחמיר בעונשו של המערער "רק בשל חוסר מסוגלותו להשתלב בהליך טיפולי", שכן עצם קטינותו של המערער יכולה להסביר את רתיעתו וחוסר הבנתו את חשיבות הטיפול. בטיעונו בפנינו, אישר עו"ד אביב כי המערער הורשע בביצוע עבירות נוספות, לאחר שנגזר דינו בתיק זה, אך לדידו, יש לבחון את העונש שהושט על מרשו נכון למועד מתן גזר הדין, ומתוך הנחה כי אין לו הרשעות קודמות.

לפיכך, התבקשנו להקל בעונש המאסר שהושט על המערער.

תגובת המשיבה

8. המשיבה, אשר יוצגה על-ידי עו"ד תמר פרוש, ביקשה לדחות את הערעור משאין בו כל סטייה מרמת הענישה המקובלת, בעבירות כגון דא. בהתייחסה להמלצת שירות המבחן לדחות למועד אחר את ההכרעה בערעור, ציינה עו"ד פרוש כי מועד שחרורו המוקדם של המערער יחול בעוד כ-10 חודשים, ועל כן אין טעם בדחיית הדיון, כדי לבחון אם חל שינוי בעמדותיו של המערער ואת מידת נכונותו להשתלב בתהליך טיפולי. זאת בעיקר, על רקע סירובו של המערער ליטול חלק בתהליך שיקומי כלשהו, חרף פניותיו ומאמציו של שירות המבחן.

לגופו של עניין, נטען כי המערער היה, אמנם, קטין במועד ביצוע העבירה, אך הוא עמד על סף הבגירות, בהיותו בן 18 חסר שבועיים, בעת ביצוע השוד. אשר לטענה כי נעשה שימוש באקדח צעצוע, ציינה המשיבה כי מבחינתם של עובדי סניף הדואר, כוון לעברם אקדח אמיתי על-ידי אדם רעול פנים, ואין ספק כי נגרמה להם טראומה

קשה, עקב כך. המשיבה הוסיפה וטענה כי בית משפט קמא התחשב לקולא בעברו הנקי של המערער, אך מסתבר כי הוא הורשע, ביום 8.5.2013, בבית משפט השלום לנוער בחיפה בעבירות שיוחסו לו בשלושה כתבי אישום נפרדים, בגין ביצוע עבירות שונות, טרם הסתבכותו בעבירת השוד. המדובר בעבירות של שימוש ברכב ללא רשות, החזקת אגרופן או סכין למטרה לא כשרה, והעלבת עובד ציבור. בית המשפט גזר על המערער שבעה חודשי מאסר לריצוי בפועל, כאשר שישה מהם חופפים את העונש שנגזר בתיק זה וחודש אחד מצטבר לו.

בנסיבות אלה, מבקשת המשיבה לדחות את הערעור.

דיון והכרעה

9. בפתח דיוננו בערעור, נבקש לחזור ולהזכיר את ההלכה המושרשת, לפיה ערכאת הערעור לא תתערב בעונש שהוטל על-ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים של סטייה קיצונית ממדיניות הענישה הראויה, או כאשר נפלה טעות מהותית בגזר הדין (ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל (29.1.2009); ע"פ 6095/10 חאג' נ' מדינת ישראל (18.7.2012); ע"פ 3578/11 סטרוק נ' מדינת ישראל (18.8.2012); ע"פ 6467/12 אטון נ' מדינת ישראל (30.7.2013)).

10. המערער היה קטין במועד ביצוע העבירה, בהיותו בן 18 שנה פחות שבועיים ימים, ולפיכך אתייחס בקצרה לעקרונות המנחים, לגבי ענישתם של קטינים. בע"פ 49/09 מדינת ישראל נ' פלוני (8.3.2009), עמד חברי, השופט י' דנציגר, על מערכת השיקולים שיש להפעיל, בבוא בית המשפט לנוער לגזור את דינו של הנאשם הקטין, ש"היא שונה וייחודית מזו שיש להפעיל ביחס לעבריין בגיר, כאשר ההתייחסות השונה נגזרת מהוראותיו של חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971". על בית המשפט ליתן משקל מיוחד לנסיבותיו האישיות של העבריין הקטין ולסיכויי שיקומו, כאשר השאיפה תהיה להעדיף, ככל האפשר, את האפיק השיקומי על-פני האפיק הענישתי (שם, בפסקה 6).

בע"פ 5048/09 פלוני נ' מדינת ישראל (14.2.2010) נדרש חברי, השופט נ' הנדל, לעניין זה, בציינו כי:

"קיימת אחדות בין שיטות משפט שונות בתפישה לפיה השיקול השיקומי בעל משקל נכבד יותר בעת גזירת עונשו של נאשם קטין מאשר בגזירת דינו של בגיר.

למעשה, אין מדובר בעוד שיקול אלא במטרה כשלעצמה. מעידים על כך המסלולים החלופיים המופיעים בחוק הנוער: דרכי ענישה ודרכי טיפול (סעיפים 25 ו-26 לחוק הנוער בהתאמה). בשל האמור, תפקידו של שירות המבחן מרכזי יותר בדיון לגבי קטין לעומת בגיר" (שם, בפסקה 5, וראו גם, ע"פ 7512/11 פלוני נ' מדינת ישראל (15.5.2012); ע"פ 1004/06 פלוני נ' מדינת ישראל (23.8.2006); ע"פ 5476/11 פלוני נ' מדינת ישראל (25.1.2012); ע"פ 2787/11 פלוני נ' מדינת ישראל (1.5.2012)).

עם זאת, נקבע, לא אחת, כי עצם היותו של העבריין קטין, אינה מקנה לו חסינות מפני ענישה הכוללת רכיב של מאסר מאחורי סורג וברית, וזאת על מנת להגן על החברה מפני עבריינים אלימים ומסוכנים, וכפי שנקבע בע"פ 7113/08 פלוני נ' מדינת ישראל (15.12.2008):

"מתן משקל מיוחד לשיקומו של עבריין קטין אינה מייתרת את הצורך לאזן שיקול זה עם שיקולי ענישה נוספים של הרתעה וגמול, הנלמדים, בין היתר, מחומרת העבירה ונסיבותיה. קטינות אינה יוצרת חסינות ובמקרה מתאים לא יירתע בית המשפט מלהטיל עונש על קטין שהורשע לרבות מאסר ממש, בשים לב לחומרת העבירה ונסיבות שיקום בעבר" (שם, בפסקה 5, וראו גם, ע"פ 9828/06 פלוני נ' מדינת ישראל (10.6.2007)).

בנוסף, יש לתת את הדעת לגילו של הקטין, שכן אין דומה קטין שהיה על סף הבגירות במועד ביצוע העבירה כדינו של קטין צעיר יותר. כאשר מדובר בקטין המתקרב לגיל הבגירות, יינתן משקל מופחת לשיקולי הענישה הנוגעים לעבריינים קטינים (ע"פ 1776/10 פלוני נ' מדינת ישראל (5.5.2010); ע"פ 10715/05 פלוני נ' מדינת ישראל (4.9.2007); ע"פ 6393/07 פלוני נ' מדינת ישראל (25.9.2007)).

11. ובחזרה לענייננו. המערער ביצע את עבירת השוד בהיותו קרוב מאוד לגיל הבגירות, ולפיכך אין ליתן משקל מכריע לעובדה כי הוא היה קטין במועד זה. זאת ועוד, מתסקירי שירות המבחן עולה כי עד לאחרונה שלל המערער את האפיק השיקומי שהוצע לו, והעדיף לרצות עונש מאסר, במקום להשקיע את הזמן והמאמץ הכרוכים בתהליך זה, וגם כיום שירות המבחן אינו משוכנע כי חל במערער שינוי אמיתי. בנסיבות אלה, סברנו כי אין מקום לדחות את ההכרעה בערעור, על-מנת לעמוד על רצינות כוונותיו של המערער להשתלב בתהליך טיפולי, במסגרת תקופת מאסרו.

12. המערער הורשע בביצוע עבירה חמורה שעניינה שוד סניף דואר, תוך שימוש באקדח דמה, הנחזה להיות אקדח אמיתי, כאשר הוא רעול פנים. נקל לשער את החרדה והאימה שאחזו בעובדי סניף הדואר, שעה שאקדח מכוון לעברם על-ידי שודד רעול פנים, הדורש במפגיע את הכספים המצויים ברשותם. בנסיבות מעין אלה, יש ליתן את משקל בכורה לשיקולי הגמול וההרתעה, שכן אנו מצווים להגן על קורבנות, המהווים טרף קל לשודדים חסרי מצפון ומורא מהחוק, כגון נהגי מוניות, פקידי דואר ועובדי בנקים, המשמשים יעד קוסם, ואטרקטיבי לעבריינים, המבקשים לזכות בכסף קל וזמין. בע"פ 10364/06 חלאדי נ' מדינת ישראל (17.9.2007), אושר עונש של 6 שנות מאסר בפועל על קטין שביצע שוד בסניף בנק הדואר בבנימינה, ביחד עם שני בגירים. השודדים היו מצויידים באקדח ובפטישים והגיעו למקום ברכב גנוב. שלל השוד נתפס והקטין הודה באשמה והביע חרטה, אך בית משפט זה דחה את ערעורו, בצינו כי "אף שהמערער היה קטין בעת ביצוע השוד בבנק, הוא חטא בעבירות שגם בגירים מהסטים לבצע, ונראה אפוא כי מדובר במי שנתון בתעוזה רבה והוא אינו רואה עצמו נתון למוראו של החוק". במקרה אחר (ע"פ 5364/00 קלבו נ' מדינת ישראל (5.3.2001)) נדחה ערעורו של צעיר אשר שדד מסניף בנק באשדוד סכום של 30,000 ₪, באיומי אקדח צעצוע. השוד השתבש והמערער ושותפו נתפסו, כשברשותם הכסף. על המערער נגזרו 3.5 שנות מאסר לריצוי בפועל, ובדחתו את הערעור ציין בית משפט זה, כי אלמלא הנסיבות המקלות היה ראוי המערער "לעונש חמור פי כמה", שכן "המדובר במעשה שוד של בנק, שמבחינת הקורבנות הינו טראומטי, ועל מנת לבער את הנגע הזה, ראוי להחמיר עם המבצעים".

13. לאור האמור, הננו סבורים כי אין מקום להתערבות במידת העונש שנגזר על המערער, שהינו ראוי ומאוזן בנסיבות העניין, ועל כן דין הערעור להדחות.

נציין כי לא נתנו משקל, בין כלל השיקולים לדחיית הערעור, לעובדה כי המערער ביצע עבירות נוספות טרם ביצוע עבירת השוד, בגינם הוא הורשע לאחר שנגזר דינו בעבירה, מושא כתב אישום זה.

ניתן היום, כ"ה באב התשע"ג (1.8.2013).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט